

Неллі **БОНДАРЕНКО**
(Київ, Україна)

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК РЕСУРС ОНОВЛЕННЯ МОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Глобалізаційно-цифрова епоха, в яку народилося і сформувалося нове покоління, змінила розуміння суспільством освіти, її призначення в соціальному прогресі. Істотно трансформувалася структура знань. Частка традиційних зменшилася. Водночас утричі зросла доля нових і в'ятеро - знань, спрямованих на розвиток творчих здібностей. Попри це освіта не встигає адекватно реагувати на щоразу нові виклики суспільства, а її зміст і структура ще не відповідають сучасним реаліям і не зорієнтовані на перспективу. Освіта потребує увідповіднення новочасному стану суспільства і тенденціям його розвитку. А це можливо лише за умови глибокого її реформування й інноваційного оновлення.

Успішність інноваційних змін в освіті залежить від кількох чинників - їх запитаності, обґрунтованості, якості й темпів реалізації.

Своєрідним барометром суспільного розвитку є мова. Вона чутливо реагує на зміни в усіх сферах життя. ЗМІ, реклама, ділове спілкування, електроніка, наука і техніка є джерелами для оновлення мови.

Якісна мовна освіта, як цілісна лінгводидактична система, ґрунтується на **текстоцентризмі** вивчення української мови та **інноваційних підходах**, які інтегрував *компетентніший*. Він скеровує освітній процес на формування в учнів предметних і визначених у Законі України «Про освіту» 11-ти груп життєво важливих наскрізних ключових компетентностей. Їх імплементація в освітній процес кратно посилить інноваційність і стійкість вітчизняної системи освіти.

Однак попри те що рівень інновацій в освіті мало відрізняється від інших галузей, вона значно відстає в якості й темпах їх упровадження. Причини - неперіоритетність галузі; брак цілеспрямованої державної освітньої політики, яка чітко виявляла б і визначала проблеми, справді актуальні для людини, суспільства, освіти і науки на близьку й далеку перспективу; недостатність фінансування галузі; її консервативність і фрагментованість; нерозуміння частиною освітньої спільноти суті інновацій; нетехнологічність пропонуваного школі інновацій; косметичність незначних, але дороговартісних змін (закупівля новітніх засобів навчання в надії на те, що це докорінно змінить ситуацію і вплине на якість освіти); невіра вчителів-практиків у те, що ґрунтовні педагогічні дослідження уможливають розв'язання проблем; переконаність, що всі проблеми навчання й виховання вирішуються завдяки мистецтву талановитого педагога; брак стимулів і ресурсів для кодифікації професійних знань і практик тощо. Опитування TALIS засвідчило, що троє з чотирьох учителів навіть у промислово розвинених країнах вважають своє середовище ворожим до інновацій [8].

Дослідженню інноваційних процесів в освіті, вивченню їх потенційних можливостей присвячено праці В. Кременя, І. Зязюна, О. Савченко, В. Загвязинського, М. Кларіна, В. Лядіса, А. Моїсеєва, В. Нікітіна, І. Підласого, М. Поташника, Г. Селевка, В. Сластьоніна, С. Сисоєва, А. Хуторського та ін. Обґрунтовано наукові засади інновацій; розкрито поняттєво-термінологічний апарат; структуровано інноваційний процес; виокремлено етапи впровадження інновацій у закладах загальної середньої освіти; систематизовано нововведення; інновацію всебічно розг-

лянуто у контексті педагогічних процесів; простежено зміни в меті, змісті, структурі й технології навчання й виховання під впливом інновації як чинника піднесення ефективності освітнього процесу; розроблено критерії оцінювання інноваційної діяльності; поняття інноваційного співвіднесення з категоріями корисного, прогресивного, сучасного, передового.

Аналізуючи співвідношення *нового та інноваційного*, науковці відзначають, що нове може бути і добре забутим старим. Нове розглядають як тактику, форму, образ школи, порівнюючи з гілками на дереві, стовбур і корінь якого асоціюють з інноваційним. Саме воно є стратегією, фундаментом і пов'язане з принциповою зміною структур у бутті та в свідомості.

Розмежовуючи поняття *новація та інновація*, дослідники визначають перше як засіб (новий метод, методика, технологія, програму тощо), а друге - як процес освоєння цього засобу, цілеспрямовану зміну, що вносить нові стабільні елементи в освітнє середовище і зумовлює якісний перехід системи з одного стану в інший.

Дійсно інноваційний період у вітчизняній освіті розпочався з творення УНР, його нова хвиля збіглася з відновленням Україною незалежності. Нині він пов'язаний з євроінтеграційними процесами і впровадженням реформи Української нової школи.

Інноваційним ресурсом оновлення мовної освіти в Україні є внутрішній і зовнішній. Перший пов'язаний із суспільною і життєвою потребою формувати в учнів 11 груп надважливих ключових компетентностей на уроках з усіх предметів і насамперед української мови, яка володіє для цього найбільшим потенціалом. По-справжньому інноваційне «Вікно можливостей» відкривається завдяки побудові курсу на текстоцентричній основі, що передбачає спеціальну логічно вибудовану роботу з текстами найрізноманітнішої тематики, розгалуженої за всіма ключовими компетентностями. Приклад - проект підручника для 10 класу для російськомовних учнів (автори - Н. Бондаренко, С. Косянчук) [4], де для розвитку життєвих компетентностей застосовано такі інноваційні інтерактивні методи навчання як робота з текстом, метод проектної діяльності, розумової мобілізації [його ще називають мозковою атакою, або штурмом], ситуаційний, пошуковий, круглий стіл, інтелект-карти, сенкан, есе, дискусія, рольова гра та ін. Авторами підручника теоретично обґрунтовано соціальну, громадянську та культурну ключові компетентності; надано методичні рекомендації щодо їх розвитку в учнів [2; 3; 4].

Зовнішнє джерело інновацій у мовній освіті - це досвід найуспішніших світових освітніх систем, враховувати який ми маємо з огляду на нашу унікальну історію, сильні сторони і специфічні проблеми України [1].

Опанування інноваційних технологій у мовній освіті пов'язане зі співпрацею науковців і вчителів-практиків. Провідниками змін мають стати учителі, які разом із науковцями розробляють технологічні інновації, а не лише впроваджують готові [6].

Постійна потреба зміцнювати, модернізувати й увідповіднювати вітчизняну систему освіти потребам і викликам сьогодення і майбутнього спонукає її оновлюватися інноваційно. А це можливо за умов надання державного пріоритету науці та освіті, законодавчого й урядового сприяння інноваціям, відкритості освітньої системи для творчих ідей зсередини та ззовні, технологічності пропонувананих інновацій.

Література:

1. Бондаренко Н. Українська нова школа у контексті світових трендів освіти // Science progress in European countries: new concepts and modern solutions: papers of the 7th International Scientific Conference. May 31, 2019. - Stuttgart, Germany: ORT Publishing, 2019. - С. 304-316.
2. Бондаренко Н. Виховання громадянськості старшокласників на уроках української мови // Дивослово. - 2019. - № 3. - С. 2-6.
3. Бондаренко Н. Соціальне спрямування сучасних технологій навчання української мови старшокласників // Дивослово. - 2018. - № 9. - С. 2-6.

4. Бондаренко Н., Косянчук С. Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. - К., 2018. - Вип. 21. - С. 44-56.
5. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція в навчанні / [пер. з англ. М. Олійник]. - Львів: Літопис, 2005. - 542 с.
6. Зеленова Л., Кравченко Т. Розвиток критичного мислення здобувачів освіти - вимога часу // Українська мова і література в школі. - 2019. - № 1. - С. 17-21.
7. Савченко О. Ключові компетентності - інноваційний результат шкільної освіти // Рідна школа. - 2011. - № 8-9. - С. 4-8.
8. Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити систему освіти 21-го століття / [пер. з англ. Ганна Лелів]. - Львів: Літопис, 2018. - 296 с.